

SOCIOLOGIE ROMÂNESCĂ

DIRECTOR: D. GUSTI

ANUL II, Nr. 9-10

SEPTEMBRIE - OCTOMBRIE 1937

PARALELISMUL SOCIOLOGIC¹⁾

Câteva lămuriri preliminare. În mod obișnuit, nu folosim în sociologia românească termenul de *echilibru social*, care denumește preocuparea de căpetenie a acestui Congres Internațional de Sociologie. Problema ea însăși nu ne este necunoscută, am socotit însă și credem că trebuie să menținem această hotărâre, că e mai bine să ținem departe de sociologie, știință a realității sociale, toți termenii tehnici făuriți pentru nevoile altor discipline, cum ar fi fizica, chimia, biologia și psihologia, care au de studiat realități de natură deosebită. Pentru pricina aceasta evităm în România termenii de fizică socială, de dinamică și de statică socială, de echilibru social, care amintesc științele fizice, după cum evităm la fel termenii de organism social, de patologie socială, de anatomie și de fiziologie socială etc., care amintesc biologia. E adevărat că n'am izbutit să găsim totdeauna termenii sociologici potriviți. Suntem siliți și noi uneori să folosim termeni împrumutați dela alte discipline, avem însă în aceste cazuri precauțiunea metodologică de a preciza deosebirea de înțeles.

Problema echilibrului social se pune în sistemul nostru de sociologie cu privire la unitățile sociale, adică cu privire la formele concrete ale asocierii omenești. Nici o societate, oricât ar fi ea de simplă, nu e constituită dintr'un singur element. Prin definiție, societatea este o realitate, care cuprinde mai mulți factori: un număr oarecare de indivizi, o serie de relații între aceștia, un principiu de organizare sau o structură etc. Aceasta e pricina pentru care problema interdependenței părților în mijlocul întregului se pune în mod necesar cu privire la orice unitate socială. Problema cea mai de seamă de echilibru social decurge, credem, din acest fapt.

Comunicările elevilor mei²⁾ prezintă câteva aspecte concrete ale echilibrului social, stabilite prin metoda cercetărilor directe a monografiilor sociologice. Comunicarea aceasta e menită să înfățișeze problema generală a echilibrului social, în legătură cu societatea în genere, în felul în care se pune și se desleagă în cadrul sistemului meu de sociologie. Din pricina aceasta voiu fi nevoit să înfățișez pe scurt acest sistem, ca să pot apoi înfățișa ca o consecință a lui și problema interdependenței sociale sau, ca să întrebuițăm termenul propus de Biroul Congresului, problema echilibrului social.

Sistemul nostru de sociologie ia ca punct de plecare nu numai critica realității sociale, ci și critica doctrinelor sociologice existente. Într'adevăr oricine cercetează cu atenție sistemele sociologice mai importante, va găsi printre ele numeroase doctrine, care nu cuprind decât adevăruri parțiale. Ca atare, ele nu pot fi primite în știință decât între-

¹⁾ Comunicarea la al XIII-lea Congres Internațional de Sociologie (Paris, 1-6 Sept. 1937).

²⁾ Traian Herseni, H. H. Stahl și G. Vlădescu-Răcoasa.

gite organic unele prin altele, adică totalitar. Semnalăm două erori, care se comit adeseori în sociologie, cu deosebire în doctrinele mai vechi. Unele concepții confundă partea cu întregul. Astfel, uneori se dă însemnătate exclusiv factorilor economici, alteori celor politici, ori celor spirituali, ori celor juridici. În chipul acesta nu se poate ajunge decât la o imagine incompletă a realității. Nu putem socoti decât concepții sociologice parțiale rezultatele acestui fel de a gândi. Alte doctrine confundă fenomenele sociale cu factorii care le condiționează, factorii condiționați pe care noi îi numim *cadre*. Astfel, din faptul că societatea este determinată de factorii geografici, de cei biologici sau de cei psihici, s'a tras pe rând concluzia că societatea însăși ar fi un fenomen exclusiv geografic, un fenomen exclusiv biologic sau un fenomen exclusiv psihic. Sistemul nostru caută să înlăture aceste erori, stabilind cu precizie diferența dintre fenomenele parțiale care compun societatea, pe de o parte, și între societate și cadrele ei de viață pe de altă parte. Ajungem, cum vom vedea, să formulăm chiar o lege a acestor deosebiri, care înseamnă în același timp tot atâtea corelații, lege pe care o numim a *paralelismului sociologic* și care este o adevărată lege de echilibru social. Să vedem prin urmare ce este o societate, din ce se compune, care sunt manifestările ei și care sunt factorii sau cadrele ce o condiționează.

Chiar dela prima ei înfățișare, societatea ne apare alcătuită dintr'un număr oarecare de indivizi, ce trăiesc laolaltă. Problema sociologică propriu zisă se pune abia din momentul acesta, căci se ridică întrebarea: dacă societatea se reduce la suma indivizilor componenți, sau prezintă un plus față de ei, o sinteză ireductibilă la elementele componente? Socotim ca adevărată cea de a doua soluție. Societatea, din momentul în care cuprinde nu indivizi care trăiesc alături, ci indivizi care trăiesc împreună, așa dar indivizi care duc o seamă de relații unii cu alții, care se supun în comun unui principiu de organizare și care se supun unor norme care-i transcend și de cele mai multe ori unor instituții care îi preced, nu mai poate fi socotită ca simplă sumă aritmetică a indivizilor. De aceea orice societate trebuie socotită ca totalitatea sintetică a indivizilor componenți. Societățile concrete formează așa dar tot atâtea unități sociale, adică asociații de indivizi legați prin relații obiective și printr'un principiu de organizare, care formează structura socială. Unitatea socială, prin caracterul ei de conviețuire, nu se reduce la o simplă coexistență, la o solidaritate de simțire, ci este totdeauna o realitate activă, de manifestare de voință în colaborare. Caracterul acesta voluntar este, de altfel, nota specifică a societăților omenești. O unitate socială, oricât de simplă, prezintă anumite manifestări de voință, ceea ce înseamnă, ținând seama de structura particulară a voinței umane, că urmărește anumite scopuri și întrebunțează anumite mijloace.

Voința dă așa dar societăților umane relativa lor autonomie față de *cosmosul* înconjurător, de aceea o și socotim ca esență a vieții sociale.

Din caracterul acesta voluntar al unităților sociale rezultă trei consecințe mai de seamă: 1. În primul rând, viața socială nu este o realitate încrămențată, gata făcută, ci o realitate în continuă activitate, în continuă devenire, este ceea ce numim un proces social. Când se vorbește despre aspectul static al societății, sau de anatomia socială, sau de morfologia socială, avem de a face cu simple abstracții științifice, născute din nevoi de metodă. În realitate societatea concretă are caracterul unui proces, e în continuă transformare sau, cu alte cuvinte, este istorie, societate în timp și istorie fiind același lucru. 2. A doua consecință este că unitatea socială nu ne apare niciodată prin esența ei, prin voința socială, ci se desfășoară fenomenologic într'o mulțime de activități sau *manifestări*. Prin urmare studiul sociologic, care-și propune să cerceteze realitatea, nu ajunge în contact direct cu voința socială, ci numai cu manifestările de viață ale acesteia, cum sunt manifestările economice, juridice, politice, religioase etc. Putem deduce, de sigur, din studiul manifestărilor sociale și putem caracteriza, pornind dela ele, și voința socială. Vom vedea îndată că una din sarcinile cele mai de seamă ale sociologiei e să stabilească genurile principale de activități sau manifestări sociale, să încerce adică o tipologie a lor. 3. A treia consecință e puțința unei clasificări a unităților sociale după genul de voință

socială, ce le stă la bază. Astfel clasificăm unitățile sociale în comunități, instituții și grupări. Comunitățile se caracterizează prin integrarea completă a indivizilor, prin anihilarea voințelor individuale și prin supunerea față de voința colectivă, obiceiuri și interesul comun. Familia și națiunea sunt exemple tipice de comunități. Instituțiile se caracterizează prin natura lor exterioară și constrângătoare față de indivizi și deci prin caracterul lor de instituit sau prestabilit. Un exemplu tipic îl constituie Statul, cu toate organele lui administrative. Grupările se caracterizează prin voința liberă a indivizilor, prin caracterul lor convențional sau contractual. Exemple: asociațiile comerciale, societățile sportive, cercurile de prieteni.

Cu privire la autonomia lor, unitățile sociale sunt de două categorii, cele care pot dăinui singure și nu depind de alte unități mai cuprinzătoare, și cele care nu sunt de fapt decât părți componente ale unor unități sociale mai mari și fără de care nu s'ar putea păstra. Ultima categorie de unități, cum sunt, spre exemplu: familia, școala, biserica etc., le numim *subunități sociale*. Termenul general de societate nu-l întrebuițăm decât în legătură cu unitățile sociale de sine stătătoare, singurele de altfel care ne preocupă aici.

Pentruca o unitate socială să formeze o realitate deplină, trebuie să satisfacă cu necesitate nevoile fundamentale ale indivizilor componenți, adică cele care țin de firea însăși a omului pe de o parte, și pe de alta nevoile care nasc din asocierea însăși, nevoile care țin de ființa societății. Din acest punct de vedere, manifestările sau activitățile sociale care ne apar, la prima vedere, ca fiind deosebit de numeroase și felurite, pot fi reduse la patru categorii sau tipuri fundamentale. Oamenii, prin faptul că intră sau se găsesc într'o societate, nu pot renunța la firea lor specifică. Din firea omenească psiho-fizică, în sensul de structură bio-psihiologică, purced două nevoi fundamentale, nevoile materiale și nevoile sufletești, care atrag cu necesitate în orice societate două manifestări corespunzătoare, manifestările economice și manifestările spirituale. În sânul manifestărilor spirituale socotim manifestările religioase, artistice și științifice. Aceste manifestări nu pot exista împreună și nu se pot desvolta, așa dar nu pot fi manifestările unei unități sociale, decât dacă sunt reglementate și organizate. De aici apare nevoia altor două manifestări sociale, care țin de astă dată de natura societății, adică de nevoia coexistenței: manifestările etico-juridice și manifestările politico-administrative. Manifestările economice și spirituale sunt de natură substanțială în sensul că ele constituiesc însăși viața socială, iar manifestările etico-juridice și politico-administrative sunt de natură formală sau regulativă, în sensul că reglementează și organizează pe cele dintâi.

Am amintit la început de eroarea ce se face uneori de a se confunda societatea cu una din manifestările ei parțiale. Eroarea aceasta se face ori de câte ori nu se ține seamă de toate cele patru manifestări amintite. Societatea nu se reduce numai la manifestările economice, nici numai la cele spirituale, nici la cele etico-juridice, nici la cele politico-administrative, ci este totalitatea funcțională a acestor patru manifestări.

Dacă sociologia ar fi o știință descriptivă, ea s'ar mărgini la studiul unităților sociale concrete și al manifestărilor lor de viață, încercând să stabilească fie tipurile lor mai de seamă, fie felul în care au evoluat. Sociologia însă s'a constituit dela început ca o știință explicativă. De aceea pe lângă studiul unităților și manifestărilor sociale, sociologia trebuie să cerceteze și factorii lor condiționanți sau cadrele lor de viață. Și în privința aceasta sistemul nostru de sociologie încearcă o reducere la tipurile fundamentale, evitând în același timp a doua eroare amintită, prin care se confundă societatea cu factorii ei condiționanți. Orice unitate socială este înrăurită în manifestările ei de voință de lumea fizică înconjurătoare sau cadrul cosmic, de natura fizică a indivizilor care o compun sau de cadrul biologic, de natura psihică a acestora sau de cadrul psihic și de drumul străbătut în trecut sau de cadrul istoric. Desigur cadrele nu înrăuresc numai ele asupra manifestărilor, ci sunt, la rândul lor, înrăurite de către acestea. Avem de a face, cu alte cuvinte, cu o legătură bilaterală sau cu o corelație. Nu numai societățile omenești sunt transformate sub înrăurirea mediului geografic, a celui biologic sau psihico-istoric, ci și realitățile acestea sunt transformate prin activitatea societăților. Am stabilit așa dar ter-

menii principali ai oricărei discuții sociologice, termenii care constituiesc tot atâtea probleme diferite: între altele problema manifestărilor sociale și problema cadrelor sociale. Dobândim de aici și o definiție completă a societății, pe care o socotim ca totalitatea autonomă a indivizilor, ce trăiesc laolaltă și depun ca manifestări de voință o activitate economică și una spirituală, reglementate etico-juridic și organizate politico-administrativ, condiționate de cadrul cosmic, cadrul biologic, cadrul psihic și cadrul istoric.

Putem porni acum la examinarea raporturilor ce există între acești termeni stabiliți de sociologie.

Unitățile sociale, manifestările lor și cadrele vieții sociale ridică trei probleme mai de seamă în ce privește echilibrul social: 1. Problema raporturilor dintre manifestări în sânul aceleiași unități sociale, problemă care se poate formula prin întrebarea: cum reușesc să formeze elementele variate și numeroase ale manifestărilor sociale o singură unitate de viață, o totalitate funcțională și cum se determină între ele ca existență și devenire? 2. În ce raport se găsesc cadrele sociale unul față de altul și cum determină viața socială? 3. În ce raport se găsesc manifestările societății datorite voinței sociale cu cele patru cadre amintite? Să examinăm pe rând fiecare din problemele acestea.

S'a crezut multă vreme (și se mai găsesc și astăzi reprezentanți în știință ai acestor curente), că deși societatea se înfățișează sub aspecte variate și în complexe formate din numeroase elemente, totuși în esența ei sau cel puțin în cauzalitatea ei poate fi redusă la un singur element, față de care toate celelalte apar ca realități subordonate, ca fenomene de ordin secundar. S'a dat această precădere în deosebi factorilor economici, mai ales sub forma tehnicii de producție, înfățișaji ca infra-structură, față de care viața spirituală, politică și juridică și în genere manifestările care pot fi cuprinse în denumirea de ideologie, apar ca supra-structură, ca epifenomene. Dar economismul acesta care constituie un exemplu tipic de doctrină sociologică parțială, nu este singura încercare de a reduce societatea la unul din elementele ei componente.

Se cunosc destule încercări în istoria doctrinelor de a da precădere factorilor spirituali, factorilor juridici sau factorilor politici. Prin urmare oricare din cele patru manifestări stabilite de noi, anume manifestările economice, spirituale, etico - juridice și politico-administrative, pot fi întrebuințate ca termeni de reducere și de explicare ai vieții sociale, dându-li-se o importanță deosebită față de celelalte trei. În realitate, oricine cercetează fără prejudecăți, în chip obiectiv și desinteresat viața socială, poate să constate că nu există unitate socială de sine stătătoare fără cele patru manifestări amintite.

Din expunerea sistemului de sociologie formulat și verificat pe bază de fapte, nu de speculație filosofică, reiese existența necesară a fiecărei manifestări sociale în orice societate omenească. Prin urmare cea dintâi concluzie a noastră în legătură cu manifestările sociale se referă la existența universală și am putea spune necesară a acestora. O societate poate să aibă la un moment dat, în decursul evoluției ei, manifestarea economică mai dezvoltată decât manifestarea spirituală sau invers, precum poate să aibă mai dezvoltată manifestarea juridică decât cea politică. Faptul se poate observa în numeroase cazuri concrete, dar dezvoltarea mai mare a unuia din elemente nu atrage după sine dispariția celorlalte. Nu există nici o societate omenească normală, în sensul de viabilă, fără cele patru manifestări, încât putem susține că prin însăși natura lor ele sunt ireductibile una la alta. Această afirmație nu exclude însă puțința unei erarhizări a manifestărilor. Chiar dacă ele există în orice societate, existența și ireductibilitatea lor nu implică și egalitatea lor funcțională. De aceea trebuie să examinăm și aspectul acesta al problemei.

Nici în privința aceasta cercetările noastre nu confirmă doctrinile care încearcă să dea unuia sau altuia din factori o mai mare importanță, susținând primatul economic, primatul politic, primatul spiritual sau vreun alt primat. De sigur și de astă dată faptele ne arată numeroase cazuri în care una din manifestări capătă la un moment dat pe lângă o mai mare dezvoltare și o mai mare însemnătate și ajunge să determine viața socială mai mult decât celelalte manifestări sociale, dar faptele desmint totdeauna preponderența

constantă și universală a aceleiași manifestări. Odată câștigă o oarecare întâietate manifestările economice, altă dată cele spirituale, iar altă dată cele politice, și nici atunci nu se elimină cu desăvârșire influența celorlalte manifestări. De aici a doua concluzie a cercetărilor noastre, că manifestările sociale pe lângă faptul că sunt ireductibile, în sensul că există toate patru deodată, sunt și cu neputință de erarhizat funcțional sau causal, în sensul că nici una nu poate elimina complet și pentru totdeauna din cuprinsul cauzalității pe celelalte. Pentru ca formularea acestor două concluzii să fie mai precisă, am crezut nemerit să întrebuițăm termenul de paralelism. Manifestările economice, cele spirituale, cele etico-juridice și cele politico-administrative, care constituiesc împreună totalitatea manifestărilor de viață ale unei unități sociale, există, se dezvoltă și se determină toate deodată, adică paralel. Se înțelege ușor că paralelismul acesta sociologic este în realitate o formulă de echilibru social. O societate, fie că se găsește în echilibru static, fie că se desfășoară într'un echilibru dinamic, nu poate renunța la niciuna din cele patru manifestări și ceva mai mult, nu poate dezvolta excesiv și nici să dea ca valoare o însemnătate cu mult mai mare vreuneia din ele decât celelalte. Ori de câte ori o societate neglijează factorii spirituali în folosul celor economici sau dezvoltă factorii economici în detrimentul celor politici și așa mai departe, ajunge cu necesitate la dezechilibru, iar eliminarea completă a uneia din cele patru manifestări duce cu necesitate la distrugerea ei.

Paralelismul acesta, pe care l-am stabilit în legătură cu manifestările, îl găsim cu deosebire subînțelese și la cadrele vieții sociale. De astă dată nu mai e vorba de existența unor elemente în sânul unei totalități sintetice, ci de felul în care determină factorii amintiți (cosmici, biologici, psihici și istorici) societatea. Și aci găsim destule concepții care încearcă să reducă condiționarea societății la un singur factor. Astfel curente care au dus la închegarea unei adevărate sociologii geografice, caută să lămurească întreaga viață socială, dela așezare și producția economică până la cele mai înalte manifestări spirituale, religia, arta, filosofia, exclusiv prin factorii geografici. Alte curente, care au dus la închegarea unei bio-sociologii, caută dimpotrivă să lămurească aceeași realitate socială, cu aceleași manifestări, exclusiv prin factori de natură biologică, în special rasa. Lucrul se întâmplă la fel cu curente din sânul sociologiei psihologice sau a psiho-sociologiei și din cel al sociologiei istorice, care încearcă lămurirea societății numai prin factorii psihici sau numai prin cei istorici. Cercetările noastre ne-au dus la concluzia că toate doctrinele acestea sunt unilaterale. Societățile concrete sunt condiționate în totdeauna de toți acești factori în același timp. Nu numai o unitate socială mare, cum este de pildă o națiune, dar și unitățile sociale mici, cum sunt de pildă, un sat sau un oraș, își datoresc înfățișarea lor dintr'un moment dat atât mediului geografic în care se dezvoltă, cât și factorilor rasiali și în genere factorilor biologici, precum și însușirilor psihice individuale și trecutului istoric. Nesocotirea vreuneia din condițiile acesteia însemnează nesocotirea însăși a realității, de care știința trebuie să țină seamă și să-i corespundă necontentit. De aceea am crezut că este necesar să formulăm și aici același principiu al paralelismului sociologic, de astă dată în sensul determinismului social, paralelism conform căruia cadrul cosmic, cadrul biologic, cadrul psihic și cadrul istoric condiționează viața socială toate deodată, indiferent dacă dela caz la caz sau din timp în timp, unul sau altul este mai dezvoltat și capătă prin urmare mai multă însemnătate. Avem și aici de a face cu un adevărat principiu de echilibru social pentru că numai existența celor patru factori poate asigura funcționarea normală a societății, și scăderea treptată a unuia dintre ei sau eventual lipsa cu desăvârșire, atrage dezechilibrarea și eventual decăderea și dispariția societății. Degenerarea biologică a oamenilor dintr'o societate, de pildă treptata scădere a natalității, sau un mediu geografic nefavorabil nici unei activități economice, atrag după ele tulburări în funcționarea societății.

Paralelismul sociologic prezintă și un alt aspect. Pe lângă paralelismul dintre cadre, socotite aparte, există un paralelism între cadre și manifestări. Societatea, prin caracterul ei voluntar, nu se supune în chip mecanic celor patru cadre amintite. Faptele ne arată numeroase cazuri de societăți, care se aseamănă între ele cu toate că se găsesc în impre-

jurări geografice diferite și tot așa de societăți care se deosebesc, cu toate că se găsesc în împrejurări geografice asemănătoare. La fel, faptele ne arată fenomene sociale asemănătoare la populații de rasă diferită și fenomene sociale deosebite la popoare de aceeași rasă, precum nici asemănarea însușirilor psihice sau identitatea trecutului istoric nu atrag după ele cu necesitate același gen de manifestări sociale. Rezultă de aici că în domeniul sociologiei nu putem întrebuița conceptul de cauzalitate eficientă pentru că nu întotdeauna aceleași cauze atrag aceleași efecte și că, prin urmare, cauzalitatea în sociologie are un aspect particular. Intr'adevăr ea este dublă, odată lăuntrică, ținând de voință, odată exterioară, ținând de cadre. Lipsa de concordanță amintită nu se poate lămuri decât prin deosebirea dintre voința socială a unei societăți față de voința celorlalte. Față de același mediu geografic două societăți pot reacționa în chipuri diferite, după puterea de voință a fiecăreia. Tot așa, față de același trecut istoric două unități sociale pot reacționa diferit prin conformism sau prin inovație, după felul și puterea de voință a fiecăreia. De aici nu rezultă că societățile omenești se pot lipsi complet de ajutorul cadrelor, căci dacă o societate poate folosi pentru activitatea ei economică numai una sau o parte din bogățiile naturale, de pildă litosfera sau biosfera, nu se poate însă lipsi de totalitatea lor. De aceea raportul dintre societate și cadre nu este nici de cauzalitate eficientă, dar nici de independență totală, ci de condiționare. Aci găsim al treilea paralelism sociologic. Societățile omenești nu rămân inactive față de înrăurirea cadrelor, ci le transformă de cele mai multe ori după nevoile lor. Se petrece astfel o îndoită adaptare: o adaptare a societății la mediu, dar și o adaptare a mediului de către societate, o adaptare pasivă și o adaptare activă. Apare deci o adaptare reciprocă sau paralelă.

Din nou avem de a face cu o formulă de echilibru social. Intre cele patru manifestări și între cele patru cadre se creează prin adaptare reciprocă un echilibru care asigură normala funcționare a societății. Când însă manifestările sociale sunt străine de cadrele lor sau când cadrele schimbându-se, sau epuizându-se, nu mai sprijină manifestările sociale, se ivește un dezechilibru social cu urmări de o gravitate variabilă dela caz la caz. Astfel importul prin imitație al unor manifestări economice și spirituale străine de mediul geografic și trecutul istoric ale unei țări, provoacă la început o desadaptare, un dezechilibru social. Tot așa strămutarea unei populații cu deprinderi formate într'un anumit mediu geografic într'un mediu geografic cu totul de altă natură, provoacă același fenomen de dezechilibru social. Și exemplele s'ar putea înmulți la nesfârșit.

Am stabilit prin urmare un întreit paralelism sociologic, cunoscut în sistemul școlii dela București sub denumirea de *lege a paralelismului sociologic*, care însemnează în altă terminologie, un întreit echilibru social: un paralelism între manifestări, un paralelism între cadre și un paralelism între cadre și manifestări. Paralelismul acesta privește în același timp existența și funcționarea societății, ceea ce se indică uneori sub numele de statică socială, cât și evoluția societății ceea ce se indică și cu numele de dinamică socială. Societatea omenească nu poate fi redusă la niciunul din genurile ei de manifestări, fie ele economice, spirituale, etico-juridice și politico-administrative. Ea le cuprinde pe toate deodată și nici nu se poate lipsi de vreuna în prezent sau în decursul dezvoltării ei, fără a risca să-și vadă primejduit echilibrul. Societatea omenească este înrăurită în același timp de cadrele cosmologic, biologic, psihic și istoric, fără să se poată lipsi de vreunul din ele, decât cu prețul unui dezechilibru. În sfârșit, societatea omenească înrăurește la rândul ei cadrele, ajungând în cazurile normale la o adaptare reciprocă sau la o formulă de echilibru și dimpotrivă, orice nepotrivire dintre cadre și manifestări duce la dezechilibru social.

Legea paralelismului sociologic, cu cele trei aspecte ale ei, constituie așa dar, în același timp, legea generală, care se aplică deci societăților în genere, de echilibru social. Formele speciale de societate și mai ales subunitățile sociale, se supun pe lângă legea aceasta generală și unor legi de natură specială. Acestea ies însă din cadrul comunicării noastre.

De încheiere, subliniem că legea paralelismului sociologic sau a echilibrului social

general nu are numai o valoare teoretică, ci poate fi aplicată și practic. Datorită ei o societate, după cum se poate vedea cu ușurință, poate dobândi un echilibru mai trainic și poate evita desechilibrarea și desagregarea când este amenințată de ele. Pe calea aceasta sociologia poate întemeia științific politica și deci alături de celelalte științe, ea poate servi îmbunătățirii vieții omenеști.

D. GUSTI

O ȘTIINȚĂ NOUĂ: GEOPOLITICA

I. Cum o concepea întemeietorul ei. Într'o prelegere publică, în Aprilie 1899, a pronunțat Rudolf Kjellén pentru întâia oară cuvântul *geopolitică*. La un an după, apărui și în tipar — în seria ieșită la 1900, „Inledning till Sveriges geografi“, *introducere la geografia Suediei*. Și, așa cum însuși Kjellén ne-o spune, cuvântul acesta avea atunci, pentru autorul lui, aceeași semnificație ca „politische Geographie“ la Ratzel și, în parte, chiar ca Antropogeografia aceluiaș¹⁾. În literatura științifică germană, cuvântul apare abea în 1903, în „Geographische Zeitschrift“, într'o recenzie făcută de Robert Sieger seriei mai sus numite „Inledning...“. Și e interesant să amintim aici că — acest nume, care avea să facă mai apoi, în știința germană, cariera pe care i-o cunoaștem, fu respins în chip hotărît de Sieger în „Geographische Zeitschrift“: „...e un termen care-mi pare tot așa de puțin reușit cât e și concepția autorului despre locul ei (al Geopoliticii) în sistemul științelor“. Rudolf Kjellén, publicând în aceeași revistă, — doi ani după aceea — ale lui „Geopolitische Betrachtungen über Skandinavien“ (Considerații geopolitice despre Scandinavia) se mira și regreta, într'o notă, că termenul n'a avut parte de adeziunea lui Sieger: „cred însă că-i apare destul de firesc celui care, ca mine, a ajuns la geografie venind dela științele de Stat“²⁾.

Dar cariera și faima europeană a cuvântului, ca și a disciplinei științifice pe care el avea s'o dezigneze, începură abia în 1916, când Kjellén tipărește „Problemele științifice ale războiului mondial“, în care primul capitol se chema: „Probleme geopolitice“. De atunci, scrie Kjellén, „denumirea se întâlnește peste tot, cel puțin în literatura (științifică) de limbă germană și scandinavă. Iar discutat l-am întâlnit o singură dată — și anume în „Deutsche Politik“ din 14 Iulie 1916, unde profesorul Jäckh răspundea de pe front la o serie de întrebări puse lui și făcea totodată o expunere a termenului („Der geopolitische Zwang“³⁾).

Iată, așa dar, de unde și de când pleacă — numele și știința geopoliticii.

Să reținem acest lucru: *întemeietorul a fost un profesor de politică*. Un profesor care, de altfel, a și fundat un sistem de politică, pe care-l expune în cartea din care am citat până acum: *Grundriss zu einem System der Politik*, Leipzig, 1920. Pentru orientarea în cele ce urmează, socotim necesar să reproducem însăși tabla de materii a acestei

¹⁾ „Cuvântul a fost tormulat pentru întâia dată într'o lecție publică, în Aprilie 1899, având la început acelaș înțeles ca „geografia politică“ a lui Ratzel și întrucâtva chiar ca Antropogeografia lui“: *Rudolf Kjellén Grundriss zu einem System der Politik* (elementele unui sistem de politică. Leipzig 1920, pag. 40).

²⁾ *System der Politik*, pagina 40.

³⁾ „Constrângerea geopolitică“, *Grundriss...*, pagina 41.